

Архівні документи свідчать про те, що організація театралізованих дійств на Луганщині мала загальний масовий характер. Велика увага приділялася символічному оформленню та декоруванню транспортних засобів, що зображували діяльність окремих заводів, з максимальним використанням в образному рішенні новітніх технічних можливостей (матеріалів, звуку тощо). Кавалькада оформляється виробничими емблемами, бутафорськими фігурами і іншим силами самих підприємств міста Луганська, що відкривало можливості творчої фантазії, самодіяльності.

Основною формою святкувань стали мітинги та демонстрації у оформленні яких використовується радянська символіка (червоні прапори, емблеми та інше).

Слід зазначити, що драматургія свята як універсального твору мистецтва мала важливу мету. Відбувався розподіл за часом різних елементів святкування. Організація розважальної частини в другій половині першого дня і на другий день дозволяла уникнути змішання політичної урочистої частини, що включала урочисті збори, демонстрацію і мітинг, і народних гулянь, які теж мали ідеологічне призначення, а саме: виконували дидактичну функцію – виховання в дусі колективізму, а також формування «доброго смаку». Радянське свято розглядалося як символ нового часу і використовувалося для того, щоб підкреслити контраст між системами і світоглядами.

На основі аналізу масових свят післяжовтневого періоду доходимо до висновків, що саме в цей час відбуваються активні пошуки у організації масових дійств просто неба. Така тенденція була обумовлена ідеологією та радянською культурною політикою цього часу. У масових видовищах особлива увага приділяється символічному характеру декораційно-художнього оформлення, яке за змістом відповідало загальній ідеології радянського часу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державний архів Луганської області (далі ДАЛО), ф. газетний, оп. 1, спр. 67, 68 арк.
2. ДАЛО, ф. Луганский окружной комитет КП(б)У г. Луганск, оп. 1, спр. 994, 101 арк.
3. ДАЛО, ф. Луганский окружной комитет КП(б)У г. Луганск, оп. 1, спр. 1115, 64 арк.
4. ДАЛО, ф. Старобельский окружной комитет КП(б)У г. Старобельск, оп. 1, спр. 1106, 21 арк.
5. Пиотровский А. И. Празднества 1920 года. За советский театр!: сборник статей / А. И. Пиотровский. – Луганск : Academia, 1925. – 78 с.
6. Рольф М. Советские массовые праздники / М. Рольф. – М. : РОССПЭН : Фонд первого президента России Б. Н. Ельцина 2009, – 439 с.

УДК 792.07

Ю. О. МОСКВИЧОВА

ТЕАТРАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ СУЧАСНОЇ ВІННИЧИНИ

У статті розглянуто динаміку розвитку театрального мистецтва Вінничини, зокрема періоду Незалежності України. Проаналізовано домінуючі тенденції функціонування театральних закладів регіону, фестивального руху, репертуарних принципів. Визначено засади збереження традицій та новації у діяльності повідних професійних та аматорських колективів на сучасному етапі.

Ключові слова: театр, театральне мистецтво, Вінничина, театральний фестивальний рух, історичні етапи функціонування.

ТЕАТРАЛЬНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ СОВРЕМЕННОЙ ВИННИЧЧИНЫ

В статье рассмотрено динамику развития театрального искусства Винниччины, в частности в период Независимости Украины. Проанализировано доминирующие тенденции функционирования театральных заведений региона, фестивального движения, репертуарных принципов. Определены принципы сохранения традиций и новации в деятельности ведущих профессиональных и любительских коллективов на современном этапе.

Ключевые слова: театр, театральное искусство, Винниччина, театральное фестивальное движение, исторические этапы развития.

THEATRE TENDENCIES OF MODERN VINNYTSIA REGION

The article examines the dynamics of the dramatic art development in Vinnytsia region during the period of the independence of Ukraine. In the article the dominating tendencies of theatre establishments, festival movement and repertoire principles functioning were analyzed. The principles of the traditions' preservation and innovation of the leading professional and amateur groups functioning at the modern stage were defined.

Key words: theater, dramatic art, Vinnytsia region, theatre festival movement, the historical stages of development.

Національна культура та мистецтво – важливі чинники духовного відродження суспільства, формування національної самосвідомості та патріотизму, утвердження гуманістичних цінностей. Важливою складовою українського мистецтва є театр. Сьогодні в Україні діє 44 драматичні театри, 31 музично-драматичний театр, 41 – дитячих та юнацьких театрів (в тому числі 29 лялькових), 10 театрів музичної комедії та мініатюр.

Проблематика дослідження регіональних аспектів театрального життя України в об'єкті досліджень О. Шлемко, Я. Партоли, О. Боньковської, Р. Леоненко, С. Керімової, П. Даценко, П. Чуприни, Л. Процик, В. Ковтуненко, Т. Кіндзерської та ін. Ними досліджуються питання становлення, розвитку та діяльності театральних колективів Західної України, Полісся, Волині, Слобожанщини, АР Крим. У дисертаційних роботах М. Антошко, Т. Бурдейної-Публіки, О. Черкашиної досліджується історія зародження та становлення театрального мистецтва Поділля, зокрема Вінниччини, середини ХІХ – першої половини ХХ ст. Проте сучасне театральне життя регіону досі залишається недостатньо висвітленим у працях вчених.

Метою статті є дослідження історії розвитку і сучасного стану функціонування театральних установ і колективів Вінницької області. Паралельно актуалізується вивчення мистецької динаміки театрального життя Вінниччини періоду Незалежності України.

Сьогодні на Вінниччині діє 2 професійні театри та понад 700 аматорських колективів та окремих виконавців театрального жанру. Головним театральним осередком міста та області по праву вважається **Вінницький державний академічний музично-драматичний театр імені Миколи Садовського**. Історія театру починається далекого 1910 р., коли Вінниця бурхливо розвивається, набуваючи рис економічного та культурно-мистецького центру [1]. Процес становлення театрального життя міста проходив непросто. У Вінниці не було постійної акторської трупи і до 1917 р. на сцені театру виступали виключно заїжджі актори та театральні колективи, адже приміщення в стилі модерн, побудоване за проектом вінницького архітектора Григорія Артинова, було одне з найкращих в Україні [2]. І тільки 1920 р. сформувався постійний театральний колектив, який об'єднав у собі дві трупи – «Молодий театр» під керівництвом Гната Юри та «Новий Львівський театр», яким керував Амвросій Бучма. Але вже через три роки талановитий колектив театру запрошують на постійну роботу до Харкова, а потім до Києва. В цей час на гастролях у Вінницькому театрі побували провідні радянські театри та видатні актори

Петро Саксаганський, Наталія Ужвій, Ігор Ільїнський, Юрій Шумський, Леонід Собінов, Михайло Царьов. Двічі до театру приїздив славетний російський поет Володимир Маяковський. Побувала тут й танцівниця Аїседора Дункан.

З жовтня 1933 р. театр починає функціонувати як театр опери та балету. Його художнім керівником стає відомий актор і режисер С. Бутовський, учень М. Садовського. В репертуарі театру цього часу опери «Аїда», «Травіата» Дж. Верді, «Борис Годунов» М. Мусоргського, «Севільський цирульник» Дж. Россіні, «Пікова дама», «Євгеній Онегін» П. Чайковського. В 1940 році Вінницький театр опери та балету реорганізовано в український обласний музично-драматичний театр.

У повоєнні роки трупу театру очолив Федір Верещагін – випускник Київського інституту театрального мистецтва (1941 р.), видатний режисер, народний артист України. Протягом 1948–1986 років він був головним режисером, директором, художнім керівником театру. Це був самобутній, великий майстер сцени, чудовий педагог, який зростив і виховав не одне акторське покоління. За свою майже 40-річну діяльність у Вінницькому театрі здійснив на його сцені постановку понад 130 вистав, за п'єсами сучасної та класичної вітчизняної та зарубіжної драматургії¹. Театр під керівництвом Ф. Верещагіна займав провідне місце не тільки в Україні, а й у тодішньому Радянському Союзі, гастрював по всіх республіках. З успіхом театр співпрацює з відомими музикантами і драматургами. Окремі з них, такі як М. Зарудний, І. Стаднюк, Я. Стельмах, П. Майборода, писали спеціально для Вінницького театру.

В 1957 році театру присвоєно ім'я корифея української сцени М. Садовського. В 1960-х роках розпочали свою творчу діяльність В. Селезньов, М. Овчаренко, В. Матковський, К. Норець, Л. Белозорова, В. Хрещенюк, К. Барил, Г. Цехмиструк, Г. Пугій. Період 1960–1980-х років наперед пов'язаний з постановками творів національної класичної драматургії країн колишнього Радянського Союзу [9]. В репертуарі театру з'являються п'єси «Маріне» М. Бараташвілі (Грузія), «Шовкове сазане» А. Кахара (Узбекистан), «Перевертень» А. Кіцберга (Естонія), «Свята святих» І. Друце (Молдова), «Мурат» А. Шортанова (Кабардино-Балкарія), «Прощання у червні» О. Вампілова (Росія), «Поема про любов» Г. Мусрепова (Казахстан).

З 1986 року і до сьогодні Вінницький музично-драматичний театр очолює народний артист України В. Селезньов, учень Ф. Верещагіна. Працює в театрі з 1961 року. Визнаний майстер сцени, режисер-постановник пройшов шлях від актора до головного режисера, художнього керівника Вінницького академічного музично-драматичного театру ім. М. Садовського. Ним створено більше 80 вистав, серед яких «Дванадцята ніч» В. Шекспіра, «Плаха» Ч. Айтматова, «Камінний господар» Л. Українки, «Ревізор» М. Гоголя, «Баядера» І. Кальмана, «Шалений день або Одруження Фігаро» Бомарше та ін. В доробку режисера – ряд інсценізацій віршованих та прозових творів, серед них «Мазепа» Б. Лепкого, «Маруся Чурай» Л. Костенко [10]. Ним також написано низку драматичних творів, які з великим успіхом були поставлені на сцені театру: «Чорний дипломат», «Смертельний трюк», «Незакінчена історія», «Осінь мелодія» та ін.

Саме завдяки виваженому керівництву В. Селезньова у важкий період початку Незалежності України, коли не вистачало коштів державного фінансування, театр не припинив свою роботу, більше того, керівнику вдалося втримати акторську трупу, зберегти надзвичайно талановитий колектив. В 1993 році за ініціативою Віталія Селезньова при Вінницькому музичному училищі імені М. Леонтовича (тепер училище культури і мистецтв) було відкрите театральне відділення, яке готує акторів – молоде талановите поповнення Вінницького музично-драматичного театру.

Важливим здобутком стає участь Вінницького театру у фестивалі «Тернопільські театральні вечори». Так, лірична комедія Г. Фігейреду «Дім, у якому переночував бог» (2003 р.) здобула визнання глядачів. Режисера-постановника вистави – В. Шалигу – нагороджено Дип-

¹ Серед них «Назар Стодоля» Т. Шевченка, опера «Катерина» М. Аркаса, «Марина», «Мертвий бог», «Весна» М. Зарудного, «Сон князя Святослава» І. Франка, спектаклі «Перевертень» О. Кіцберга, «Поема про любов» Г. Мусрепова, «Люди не ангели» І. Стаднюка, «Третя патетична» М. Погодіна, «Емілія Галотті» Г. Лессінга, «Собор Паризької богоматері» В. Гюго, «Дума про тебе» М. Стельмаха, «Вибір» Ю. Бондарєва та ін.

ломом за кращу режисуру. 2004 р. комедію-жарт Я. Стельмаха «Кохання в стилі бароко» (режисер-постановник – Т.Славінська) відзначено призом глядацьких симпатій.

28 жовтня 2004 року театр отримав статус академічного.

Визначною подією 2007 року стала участь театру у IV регіональному фестивалі «Золоті оплески Буковини–2007 р.» у місті Чернівцях. Виставу Д. Псафаса «Потрібен брехун» (режисер-постановник В. Селезньов) визнано найкращою комедією, а виконавець головної ролі заслужений артист України А. Вольський нагороджений дипломом «Найкраща чоловіча роль фестивалю».

Сьогодні труп театру нараховує 49 осіб, серед них народні артисти України В. Селезньов, Н. Кондратюк, Л. Белозорова, К. Барил, В. Прусс; заслужені артисти України А. Вольський, Д. Калакай, А. Книшук, Н. Колесниченко, Н. Кривцун, Л. Мамікіна, В. Постніков, Т. Славінська, В. Хрещенко, М. Чуча та ін. Майже третина творчого колективу – молодь до 30 років. Випускники театрального відділу Вінницького училища культури і мистецтв ім. М. Леонтовича успішно працюють разом з досвідченими акторами: О. Бандура, Ж. Андрусишена, К. Селезньова, Н. Шолом, Б. Костюк, М. Какарькін, М. Крисов та ін. Деякі з молодих артистів зайняли провідні місця у трупі театру, ствердилися як перспективні актори, молоді режисери.

В діючому репертуарі обласного українського академічного музично-драматичного театру ім. М. Садовського 27 вистав і 6 композицій для дітей. Театр зберігає свої музичні традиції, поновлюючи репертуар виставами «Циганський барон», «Ханума», «Баядера», «Запорожець за Дунаєм», «Дорога Памела», «За три кроки від Бродвею», «Майська ніч».

До цікавих творчих здобутків належать вистави за творами Шолом-Алейхема «Поминальна молитва», Г. Квітки-Основ'яненка «Шельменко-денщик», М. Булгакова «Життя та смерть пана де Мольєра», Ч. Айтматова «Плаха», М. Гоголя «Різдвяна ніч», Л. Українки «Камінний господар», І. Карпенка-Карого «Гроші», А. Чехова «Дядя Ваня», І. Франка «Украдене щастя», Я. Стельмаха «Кохання у стилі бароко». Для маленького глядача в репертуарі театру вистави «Стережися лева», «Бременські музиканти», «Пригоди Буратіно», «Дванадцять місяців», «Зимова казка», «Новорічні пригоди Котигорошка».

Нині триває вже 80-й театральний сезон Вінницького академічного музично-драматичного театру ім. М. Садовського. Головний принцип колективу – жодного сезону без прем'єри¹ Нові вистави театру незмінно перемагають на театральних фестивалях «Золоті оплески Буковини» (Чернівці), «Тернопільські театральні вечори. Дебют» (Тернопіль), міжнародному фестивалі «Подія», отримують високе визнання («Лісова пісня» Л. Українки у постановці Т. Славінської відзначена Премією Кабінету Міністрів України ім. Лесі Українки за 2009 рік).

Прем'єри театру останніх років: «Собаке серце» М. Булгакова, «Анна Кареніна» Л. Толстого (режисер В. Селезньов), комедія «Замовляю любов» Т. Іващенко, вистава-мюзикл для дітей «Попелюшка» (режисер В. Васалаті) [8].

В усі періоди творчого життя Вінницький академічний музично-драматичний театр ім. М. Садовського гідно репрезентував традиції українського національного музично-драматичного мистецтва. За період Незалежності театр сформував своє творче обличчя, має свою постійну глядацьку аудиторію, є незмінним учасником всіх тематично-мистецьких захо-

¹ 2005 р. – «Майська ніч» М. Старицького, за М. Гоголем (постановка В. Селезньова); «Дядя Ваня» А. Чехова (постановка Т. Славінської); 2006 р. – «Ревізор» М. Гоголя (В. Селезньов); «Дім Бернарди Альби» Ф. Г. Лорки (Т. Славінська); 2007 р. – «Шалений день або Одруження Фігаро» Бомарше (В. Селезньов); «Наталка Полтавка» І. Котляревського (А. Канцедайло); 2008 р. – «Халемські мудреці» М. Гершензона (В. Сікорський); «Лісова пісня» Л. Українки (Т. Славінська); 2009 р. – дві п'єси В. Селезньова у постановці автора «Незакінчена історія» та «Осінь мелодія»; «Так виходять у люди» О. Островського (В. Селезньов); «Von arretit або Гарнір по-французьки М. Камолетті (Т. Славінська); 2010 р. – «Політ над гніздом зозулі» Д. Вассермана (В. Сікорський); «Жага екстриму» А. Крима (В. Селезньов); «Вісім люблячих жінок» Р. Тома (Т. Славінська); 2011 р. – «Ніч Святого Валентина» О. Марданя (Т. Славінська); «Осінь у Вероні» А. Крима (Т. Славінська); «Софія» В. Селезньова; 2012 р. – «Анна Кареніна» Л. Толстого (В. Селезньов); «Я б тобі небо прихилив» І. Карпенко-Карого (О. Бандура).

дів області. В останні роки, завдяки продуманій репертуарній політиці та мистецькому менеджменту відчутно збільшилась молодіжна глядацька аудиторія.

Вінницький академічний обласний театр ляльок – один з перших лялькових театрів в Україні та один з найкращих театральних колективів нашої держави. Цьогоріч (2013) йому виповнюється 75 років. Його витоки – у самодіяльних гуртках лялькарів 30-х років, які в 1938 році під керівництвом М. Козловського та Є. Яворовського об'єдналися в єдиний колектив обласного підпорядкування, що відповідно отримав професійний статус [3].

Першим режисером театру було призначено Вітольда Нейбрандта-Ковешко, поляка за походженням, який в 1938 році приїздить до Вінниці, закінчивши курси режисерів-лялькарів у Київському державному театрі ляльок. В цей же час тут починає працювати молодий Володимир Шестако, закінчивши вищі режисерські курси при театрі Сергія Образцова. Їх справедливо можна вважати співзасновниками Вінницького лялькового театру.

10 жовтня 1938 року – відкриття першого театального сезону колективу прем'єрою вистави «Чарівні жорна» О. Кундзича за мотивами української народної казки. Цей день вважається днем народження Вінницького лялькового театру [3]. Всі вистави театру були виїзними, оскільки власної сцени театр не мав. Театральна трупа складалась із 8 акторів, які власноруч виготовляли ляльки, грали, співали, танцювали. В 1938–1941 роках в репертуарі театру популярними були вистави «Зіронецька», «Незвичайні пригоди Петрушки», «Казка про попа та наймита його Балду» О. Пушкіна, «Пригоди Буратіно» О. Толстого, «Як мужик двох генералів прогдував» М. Салтикова-Щедріна, «За щучім велінням» Є. Тараховської, «Червоненька квіточка» П. Аксакова, «Білий пудель» О. Купріна.

Після Великої Вітчизняної війни ляльковий театр відновлює свою роботу, його директором і художнім керівником стає В. Шестако, який впродовж чотирьох десятиліть очолював творчий колектив. Продовживши кращі театральні традиції в 50–60-х роках ХХ ст., він зібрав чудовий акторський колектив і створив власну систему навчання техніці ляльководіння («школа Шестака»), відому серед вітчизняних лялькарів. В репертуарі театру цього періоду вже понад 40 вистав¹. Вінницький ляльковий театр успішно стверджується і отримує визнання. Так, 1964 р. на республіканському огляді театрів ляльок у Києві колектив театру був нагороджений Дипломом другого ступеня за виставу «Котигорошко» Г. Усача, 1967 р. – Диплом першого ступеня за виставу «Великий Іван» С. Образцова та С. Преображенського.

Впродовж 1982–1995 рр. художнім керівником і головним режисером театру був Володимир Лісовий – заслужений артист України, багатогранна творча особистість. З його приходом театр оновлюється, поповнюється молоддю акторська трупа (І. Александрова, Л. Качанова, Г. Сиротюк, В. Пасічник, Л. Карнаух, О. Свіньїн, Т. Свіньїна, П. Горбанський). Продовжують працювати такі майстри сцени як Євдокія і Семен Венгер, О. Васютинський, режисер-постановник М. Ніколюк, талановиті художники А. Гладкова і Т. Шабанова. В репертуарі театру – популярні вистави: «Сембо» Ю. Єлисеєва, «Принцеса на горошині» В. Лісового, «Гноми доброї Білосніжки» Г. Усача, «Маленька фея» В. Рабадана, «День народження Бутуза» М. Туровер, «Ведмежатко Рім-Тім-Ті» Я. Вільковського, «Кіт у чоботях» Г. Владичиної, «Малюта-кармалюта» Г. Усача [5].

Поповнення акторської трупи завершується приходом випускників Харківського інституту мистецтв В. Кривобока, І. Зельгіної, Р. Радіонової, випускників Дніпропетровського театального училища Н. Гаврикової, М. Бочарової, Л. Журавель [6].

В.Лісовий за період роботи у театрі поставив 22 вистави, окремі з яких принесли перемогу на конкурсах і фестивалях. Так, 1993 року, після 55 років існування театру як пересувного, Вінницький ляльковий театр отримує власний стаціонарний сценічний майданчик і глядаць-

¹ Серед них «Зайка-зайка» С. Михалкова, «Микита – російський богатир» Т. Ковалевської, «Снігурчина школа» Г. Ландау, «Буратіно» О. Борисової, «Золоті зерна» В. Білоусової та Т. Доліної, «Вовк та семеро козенят» Ю. Гімельфарба, «Феніст – ясний сокіл» М. Шестакова, «Морозко» М. Шуринової, «Майська ніч» М. Старицького за М. Гоголем, «Сонячні промені» Г. Усача, «Дівчинка і ведмідь» В. Швембергера, «Великий Іван» С. Образцова та С. Преображенського, «Справжній товариш» В. Шестака та А. Кривенка, «Дюймовочка та її друзі» Г. Усача та ін.

ку залу на 100 місць [7]. Це відбулося завдяки капітальному ремонту приміщення, де працює театр (вул. Л. Толстого, 6).

Головним режисером Вінницького лялькового театру впродовж 1995-1999 рр. був заслужений артист України М. Ніколюк (учень В. Шестака), а з 1999 р. стає О. Свіньїн (випускник Харківського державного університету мистецтв ім. І. П. Котляревського). Ляльковий театр – учасник і переможець Міжнародних фестивалів дитячих театрів з виставами «Гноми доброї Білосніжки» (м. Ясси, Румунія, 1994) та «Наш веселий колобок» (м. Кельце, Польща, 1998).

Визначною подією в творчому житті колективу театру стало започаткування з 1999 р. власного фестивалю – «Подільська лялька». Головним ініціатором фестивалю виступив директор театру Михайло Байдюк. Хоча початково фестиваль планувався проводитися через два роки поперемінно в одному з обласних центрів Поділля, проте «прижився» він саме у Вінниці. Фестиваль зростає, отримує статус міжнародного, стимулює гастрольну діяльність. Вистави Вінницького колективу неодноразово отримували фестивалеві визнання: перша премія за виставу «Коза-дереза» М. Супоніна (2001), третя премія за виставу «Хто розбудить Сонечко?» О. Веселова (2003), диплом за кращу чоловічу роль та приз глядацьких симпатій за виставу «Як лисичка пташкою була» О. Кузьміна (2005), Гран-прі за виставу «Івасик-Телесик» (2007).

Вистави театру із незмінним успіхом проходять на фестивалях в інших містах: «Золотий Телесик» (Львів) – «Коза-дереза» (2001); «Лялькові зустрічі» (Донецьк) – «Хоробра Іяна» (2005); фестиваль вистав проти СНІДу «Віримо» (Харків) – «Вирішуй сам» Л. Земелько і П. Горбанського, «Серебряный осетр» (Волгоград, Російська федерація) – «Івасик-Телесик», «Мистецтво молодих» (Коломия) – «Івасик-Телесик» (2007).

У грудні 2007 р. за видатні досягнення у галузі театрального мистецтва колектив театру удостоївся статусу академічного.

Сьогодні колектив театру складається з двох труп, які мають свій репертуар та керівників – провідних майстрів сцени Т. Свіньїну та Г. Тарусову. Завдяки праці заслуженого працівника культури України, головного художника театру А. Гладкової, художника-постановника Т. Шабанової, художника-модельєра Т. Середенко, конструктора ігрових ляльок А. Молдована, молодих українських художників О. Іванової, Н. Павлової створюються високопрофесійні яскраві театральні постановки для дітей від 3-х років. Театр перебуває в постійному творчому пошуку різноманітних засобів сценічної виразності. Актори театру володіють всіма засобами сучасного лялькового мистецтва, вільно водять маріонетки, рукавичні ляльки, тростинні й планшетні ляльки. Вистави виконуються переважно українською мовою, проте є постановки російською, польською, румунською, англійською та італійською мовами. В доробку театру – п'єси різних жанрів українських і зарубіжних авторів, вистави за мотивами українських народних казок, казок народів світу. В останні роки театр надає перевагу п'єсам сучасних авторів. Результатом такої співпраці з сучасними вітчизняними драматургами, режисерами інших театрів ляльок України здійснено нові постановки: «Як Лисичка пташкою була», «Івасик-Телесик», «Три міхи хитрощів» (автор – О. Кузьмін, м. Черкаси); «Чарівник Нуль-Один або Петрик у Вогнедимному Королівстві», «Кому потрібен Сніговик?» (автор – В. Лісовий, м. Тернопіль). Творчий колектив Вінницького академічного обласного театру ляльок не зупиняється на досягнутому, знаходиться в постійному пошуку нових ідей, ініціює та реалізовує сучасні цікаві творчі проекти.

На сьогодні у Вінницькій області поряд з професійними працюють численні аматорські колективи (20 з них носять почесне звання «народний аматорський») та окремі виконавці театрального жанру. Здобули визнання нові форми театрів – малих форм і театрів естради, поетичного спрямування [4].

Виокремлюється своїми творчими досягненнями народний аматорський театр Іллінецького районного будинку культури (РБК), заснований ще 1911 р. в радянський час колектив отримувал всесторонню підтримку влади, 1959 р. театр удостоєний звання «самодіяльного народного». Режисер І. Задорожний – фундатор післявоєнного театру, його постановки перемагали на численних республіканських та всесоюзних фестивалях. В репертуарі 60–70-х рр. – п'єси «Фата моргана» М. Коцюбинського, «Фараони» О. Коломійця, «Земний рай» О. Васильєва та ін.

Сьогодні в трупі театру понад 30 акторів, керівник колективу – Ю. Рижов. До репертуару театру входять різножанрові вистави: «Земля» О. Кобилянської, «Україна в огні» О. Довженко, уривок з вистави «Райдуга» О. Василевської, уривок з мюзиклу «Сорочинський ярмарок» К. Меладзе, «Новорічні пригоди Діда Мороза» Ю. Рижова та інші. До 100-річчя театру в жовтні 2011 р. саме в Іллінцях стартував фестиваль «Театральна осінь», зібравши 17 народних аматорських театрів.

Велику творчу біографію мають театральні колективи з с.Соболівка Теплицького району (1918) та Гайсинського РБК (1953). У Калинівському, Тульчинському, Теплицькому та Іллінецькому районах Вінничини також функціонують народні аматорські театральні колективи.

Розвитку театрального мистецтва в регіоні сприяє проведення обласних та всеукраїнських мистецьких заходів. Так, в січні 2009 р. відбулось I Всеукраїнське літературно-мистецьке свято сатири і гумору ім. С. Руданського з нагоди 175-річчя від дня народження відомого поета (м. Калинівка) [4], а вже в березні того ж року в м. Хмільник стартував обласний фестиваль народних аматорських театральних колективів «Театральна весна», в якому взяли участь 15 народних аматорських театральних колективів з 14 районів Вінницької області¹. Колективи презентують широку жанрову типологію, їх популярність не лише в міській, але й у сільській місцевості. Високий рівень майстерності підготовки митців засвідчує перелік вистав, що були представлені на фестивалі: «Зайдиголова» М. Кропивницького, «Наймичка» Т.Шевченка, «Помодному» М. Старицького, «Кум королю» М. Стельмаха, «Підмінна» А. Житника та ін. Керівники колективів, поповнюючи репертуар, звертаються переважно до творів класичної драматургії, а режисери театрів естради і театру мініатюр, а також театрів сатири і гумору переважно представляють авторські сценарії, використовуючи місцевий матеріал.

Серед дитячих театральних колективів області сьогодні одним з найкращих можна вважати музичний театр «Росинка» Тульчинського РБК. Колектив заснований в 1991 році, до його складу входить 15 учасників, керівник – Г. Кобцева. 1999 р. театр отримав звання зразкового аматорського. На театральному фестивалі 2011 р. театр «Росинка» представив мюзикл «Пригоди Кукуріка» (текст О. Кулакевич, музика Г. Кобцевої), який був відзначений журі фестивалю. Колектив театру має великий потенціал і може гідно представляти Вінничину на всеукраїнських і міжнародних фестивалях.

Таким чином, театральне мистецтво Вінничини має давні усталені традиції, що формувалися в руслі загальнонаціональних тенденцій, зокрема опори на музично-сценічну дію. Театральний процес активно продовжується і в період Незалежності України. Основними дієвими чинниками його розвитку в соціокультурному континуумі регіону стають: структурування системи театральних організацій; державно-фінансове забезпечення (статус колективу – академічний, народний, аматорський); професіоналізація кадрів завдяки розширенню національної мережі фахової освіти; підвищення індивідуальної ролі творчого керівника колективу; налагодження механізмів співпраці у площині режисер – автор-сценарист; активізація конкурсно-фестивального руху; гнучка репертуарна політика, зорієнтована на вікові, соціально-естетичні потреби глядача і зумовлена широкою гастрольною діяльністю (в т. ч. міжнародною) та забезпеченням потреб національних меншин.

¹ Це, зокрема, драматичні театри Гайсинського РБК (керівник О. Чучко), Жмеринського РБК (С. Валуйко), театр естради Іллінецького РБК (М. Романов), колектив «Факел» Крижопільського РБК (А. Франчук), драматичні колективи Бохонницького СБК (О. Лисак), Бджільнянського СБК Теплицького району (Н. Воеводова), Тростянецького СБК (З. Мартинюк), Березівського СБК Чернівецького району (Г. Півторак), театральний колектив «Народні усмішки» Могилів-Подільського РБК (Г. Колядко), театр мініатюр Джурицького СБК Шаргородського району (Л. Чемис), поетичний театр Липовецького РБК (В. Терлецька), театри сатири і гумору «Вінок Руданського» Хомутинецького СБК Калинівського району (І. Поліщук) та «Сміхограй» Калинівського підприємства «Вінницяхлібопродукт» (С. Крикун), театральний колектив народної естради «Вибрикони» Козятинського МБК (О. Мисюра) та музичний театр «Росинка» Тульчинського РБК (Г. Кобцева).

ЛІТЕРАТУРА

1. Безуглий А. Деякі особливості становлення Вінницького муздрамтеатру та його вплив на формування культурного середовища міста в першій чверті ХХ сторіччя / А. Безуглий, П. Слотюк // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету. Серія: Історія. Збірник наукових праць [за заг. ред. проф. П. С. Григорчука]. – Вип. III. – Вінниця, 2001. – С. 63–67.
2. Вінниця: Історичний нарис / [С. О. Гусев, Ю. А. Зінько]. – Вінниця : «Книга-Вега», 2007. – 304 с.: іл.
3. Коломієць Р. Золотий ключик до країни щастя / Р. Коломієць. – Вінниця : «Книга-Вега», 2008. – 192 с.
4. Матеріали звіту про роботу колективів театрального жанру Вінницької області за 2009 рік / Рукопис. – Будинок народної творчості. – Вінниця.
5. Олійник С. Діти, приходьте за радістю / С. Олійник // Вільне життя. – 1984. – 24 квітня. – С. 4.
6. Площанська Л. Турбота про юного глядача / Л. Площанська // Вінницька правда. – 1989. – 26 березня. – С. 8.
7. Руденко В. Вінницькі ляльки збираються до Європи / В. Руденко // Вінниччина. – 1994. – 2 квітня. – С. 4.
8. Сегеда Ю. У Вінниці ставитимуть «Собаче серце» / Ю. Сегеда // Вінниччина. – 2012. – 23 березня. – С. 8.
9. Фицайло С. Театр віри / С. Фицайло // Вінницький край. – 2008. – №2. – С. 121.
10. Фицайло С. Театр шукає і знаходить / С. Фицайло // Подолія. – 2006. – 14 березня.

УДК 792.07

Н. В. КУКУРУЗА

**ЗАСАДИ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ КОМПОЗИЦІЇ
В СУЧАСНОМУ КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКОМУ ПРОСТОРИ**

У статті досліджено поширений жанр мистецтва художнього слова – літературну композицію. Проаналізовано сучасну практику літературної композиції у культурно-мистецькому просторі, що дає підстави для твердження, що недраматургічний матеріал при сценічному втіленні набуває ознак візуалізації. Визначено візуалізацію як один з принципів театралізації. В результаті дослідження виявлено свідчення переходу від традиційного формату сценічного втілення літературної композиції до інноваційного.

Ключові слова: літературна композиція, візуалізація, сценічне втілення, недраматургічний матеріал, театр.

Н. В. КУКУРУЗА

**ПРИНЦИПЫ ВИЗУАЛИЗАЦИИ ЛИТЕРАТУРНОЙ КОМПОЗИЦИИ
В СОВРЕМЕННОМ КУЛЬТУРНО-ХУДОЖЕСТВЕННОМ ПРОСТРАНСТВЕ**

В статье исследуется распространенный жанр искусства художественного слова – литературная композиция. Проанализирована современная практика литературной композиции в культурно-художественном пространстве, что дает основания для утверждения, что недраматургический материал при сценическом воплощении приобретает признаки визуализации. Определено визуализацию как один из принципов театраллизации. В результате исследования обозначены свидетельства перехода от традиционного формата сценического воплощения литературной композиции к инновационному.